

«Sinesgarritasunak eta zehaztasunak obsesionatu naute»

Argitaratu berri duen *Euli-giro* (Susa) ipuin liburua aitzakia hartuta, begia non jarri duen galdetzera joan gatzazkio, eta bidenabar, bertsolaritzaz eta feminismoaz mintzatzera.

| ESTITXU EIZAGIRRE / GARBINE UBEDA |

Egoera deserosoak erretratatu dituzu, giro gogaikarria, izenburuak iradokitzen digunez. Zer landu nahi izan duzu?

Euliak zurrumbiloa izan daitezke, itolarria, traba, iluntasuna, deserosotasuna eragiten duten detaile txiki asko... Baina euliek, kanpotik, ez dirudite arazo handia. Gainean dituenak bakarrik sentitzen ditu.

Ipuinak idazten hasi nintzenean, asmoa ez zen gai baten inguruko bilduma osatzea. Nire emozio eta sentazioetatik eta nire inguruko emakumeen sentazioetatik abiatu naiz, ipuin

asko fisikotasunean kokatuta daude, gorputzak presentzia handia duela esango nuke. Sentsazio horiek giro eta atmosfera batzuk sortzera eraman naute. Bakoitzak euliekin zer egiten duen da kontua: akabatu, apartatu ala haiekin bizitzen ikasi.

Ahalik eta ipuinik onenak idaztea izan dut helburu, testu bakoitzarekin konprometitzea. Deserosotasun hitza zabalegia egiten zait. Zenbait ipuinek puntu kezagarria dute, edo itolarri giroa da nagusi, baina badago umorea, eta ironia, bakoitzak zer eta nola irakurtzen

duen, nola sentitzen den. *Opariak* ipuinean, kasurako, umore handia dago, umore beltza, nahi baduzu. Dibertitu egin naiz ipuin hori idazten. Deserosoak izan daitezke, edo harri-garriak, edo ezinegona eragiten dutenak...

Sentimenduak landu nahi izan dituzu, beraz?

Ez dakit zer esan. Idazle bakoitza leku desberdin batetik abiatuko dela iruditzen zait, adibidez intelektotik. Ni, berriz, emozioetatik abiatzen naiz batez ere. Ipuin bat lantzen hasten naizenean abiapuntua ez da izaten honoko hau adierazi nahi dut edo halako zera aldarrikatu nahi dut, edo jendeak zera uler dezan nahi dut... Helburua literarioa izan da guztiz, ez da introspekzio ariketa izan. Miren Agur Meabek *Kristalezko begian* helburu literarioa zuen baina bere buruarekin ahalik eta fidelen izaten saiatu zela esan zuen. Nireak hori ere ez du. Fikzioa egiten saiatu naiz hasieratik, eta gero, idazle gisa askotan egiten dudak akatsa, ipuinak buruan ondo egituratu gabe ditudala hasten naiz idazten, bul-tzada batetik. Eta ari naizela konturatzen naiz hemendik ez noala ondo, eta emozio, istorio edo hasierako material hori utzi egiten dut, edo beste forma bat ematen diot edo baztertu egiten dut.

Ipuin asko gelditu dira atzera bidean, baina bukatu ditudan guztiak hemen daude.

Zertan jarri duzu ahalegina?

Hizkuntzari dagokionez, ahalik eta zehatzena izaten saiatu naiz. Jarri dudak adjektibo bakoitza jarri nahi izan dudalako dago hor, jarri nahi nuena hori zelako. Zehatzasunak eta sinesgarritasunak obsesionatu naute; sinesgarritasuna, askotan hitzarmen surrealista baten barruan, ipuinak zenbait kasutan erabat sinesgaitzak izan litezkeen arren. Niretzat zentzua, gorputza eta osotasuna daukan testua bilatu dut. Zentzu horretan, oso ongi ezagutzen ditut pertsonaiak, eta hori bada aldea *Aulki bat elurretan* liburuarekiko. Ez dut uste hango pertsonaiak hain ongi ezagutzen nituenik. Haiek istorio bat kontatzeko edo atmosfera bat sortzeko aitzakia ziren orobat. Hemen, pertsonaien psikologia ezagutzen saiatu naiz, eta zehatza izaten. Pertsonaia liburua dela esango nuke.

“Bakoitzak euliekin zer egiten duen da kontua: akabatu, apartatu ala haiekin bizitzen ikasi”

Elkarrekiko oso ezberdinak dira ipuinak. Haien arteko lotura, deserosotasun deitu diozun hori, mahatzuzko atmosfera edo, kasu batzuetan obsesioa dela esango nuke. Pertsonaiak ez daude lasai.

Ipuinak lanbro bat bezala heda zitezen saiatu naiz, a priori gogorrek, ertzekoak edo are sinesgaitza diruditen egoerak pixkanaka arrunt nola bilakatzen diren marrazten. “Entenditzea ohitzea dun”, dio pertsonaia batek.

Bestalde, etxeen presentzia handia da, istorio asko etxe barruetan gertatzen dira, gerora konturatu naizenez. Izango du zerikusirik azken bi urteetan, haurra jaio ezkerotzik, etxean denbora luzea pasatu izanak. Etxea, familia, gertuko harremanak, horiek sarri agertzen dira. Eta emakumeen gorputzek ipuin guztiak zeharkatu dituzte. Euli-giroak inguratutako pertsonaiak izanagatik, emakume horiek guztiak subjektu aktiboak dira, hartzen dituzten erabakiek definitzen dituzte narrazioak. Adin guztietakoak ageri dira, gazteena nerabea da, 15-16 bat urte ditu, eta zaharrena, berriz, 80 urte inguruko emakumea da, hilzorian dagoena... Emakumezko pertsonaien sinfonia bat dago; singularitateetatik abiatuta, “gu” bat. Pertsonaiek ere, euren txikian, giro bat eratzen dute.

donostiakultura.com

DESERRIKO KANTAK
EÑAUT ELORRIETA
Antzoki Zaharra
Urriak 18. 20:00

KOMUNIKAZIOA - INKOMUNIKAZIOA
ARRIAGA ANTZOKIA,
KUKAI, TANTTAKA
Victoria Eugenia
Urriak 19-20. 20:00

KOKA KOLA ETA BAREA
RAMON AGIRRE &
INAXIO TOLOSA
Gazteszena (Egia)
Urriak 20. 19:30
euskara

SARRERAK
Leihatilak
www.kutxasarrerak.net
BAZKIDEAK % -10

Zure ustez, ipuinak non behar du indarra, non du gailurra?

Inon ez lasaitzen ahalegindu naiz. Hasierako giroko deskribapena zehatza izan dadin saiatu naiz, baina berdin espazioekin, pertsonaien barne munduekin... Deskribatu ditudan pertsonaiak, etxeak, margolanak... Ondo eza-gutzen ditut. Zorroztasuna mantentzen ahalegindu naiz, ezer pasa ez dadin zubi moduan. Tentsio hori ipuin osoan mantentzen ahalegindu naiz.

Bi urteko lanaren emaitza da *Euli-giro*. Tarte horretan ia egunero idatzi dut, pare bat orduz arratsaldeetan. Ipuin bakoitzarekin bi hilabete inguru joan zaizkit, batez beste.

Denetarik idazten duzu ia, kontakizunak, nobelak, haurrentzako ipuinak, bertsolaria ere bazara. Zer du berezi bakoitzak, denak egin nahi izateko?

Kanpotik begiratuta, gauza ezberdin ugari egiten dudala eman dezake, baina duela bi urte eta erdi kazetaritza lanak utzi nituenetik, bi gauzatan zentratu naiz: bertsoetan eta idazten. Ni bat naiz, baina nire barruan oso jardun diferenteak dira, elkar ukitzen dute, baina ez dira elkarren barruan sartzen. Beti esaten dut aste barruan gehiago naizela idazle eta asteburuan bertsolari, eta udan bertsolari eta neguan idazle.

Bi urte hauetan *Euli-giro* proiektu zentrala izan da. Haurrentzako ipuinak parentesi txikia izan dira. Horretara jartzen naizenean ehuneko ehun jartzen naiz, baina arnas txiki moduko bat dira, momentu batean ardatz horretatik irtetea ahalbidetzen didate. Hala ere, ez naiz ipuinen bila joaten. Kotxean joan, eta bat-batean bertso baten bukaera etortzea bezalatsu da. Hortik bertso-sorta egitea erabakitzen duzu, badakizu denboran ez dela luzatuko ahalegin hori. Jolas moduko bat da, bere garrantzi guztiarekin, ez du esan nahi ahaleginik jarri gabe egiten dudarik.

Helduen ipuinak ere jolasak dira?

Ez. Literatura nire pasioa da, eta bizitzeko modu bat ere bai. Beti idatzi izan dut, idazten ikasi nuenetik.

Helduentzat idatzi dudanean batzuetan serioegi jarri izan naiz neure buruarekin. Badakizu jendeak irakurri egingo duela eta ezberdin epaitzen dela, haurrentzat denean ez bezala, euli-giro bat sortzen dela. Dena den, askoz libreago idatzi dut hau, eta lasaia-

“Bertsotan drakinga edo panpina izatea gizonezkoen munduan onartuak izateko estrategiak dira”

go. *Aulki jokoa* argitaratu eta hurrengo bi urteetan ezin izan nuen ezer idatzi. Izugarriko presioa ezartzen nion neure buruari. Urte hartan Txapelketa Nagusia ere jokatu zen, eta oso kanpora begira sentitzen nuen nire burua, besteek zer pentsatuko zuten, inguruak eraman egiten ninduen, jendeak zerbait espero duela adierazten zaizulako, horrek erabat blokeatu ninduen. Erditu nintzenean beldur gehienak uxatu nituen. “Oso denbora eskasa dut niretzat”, esaten nuen neure baitarako, “eta nahi dudana egin behar dut, gero jendeak esan dezala nahi duena”. Alde horretatik, gozatu egin dut. Sorkuntzak dituen momentu onak eta txarrak bizi izan ditut, baina asko gozatu dut. Goiza umearekin pasa, siesta egin, eta neska batek haurra bi orduz hartzen zidanean hasten zen nire momentua: arratsaldeko kafesnea, zigarroa eta idaztea. Zailena izenburua aukeratzea izan da. Ez dut sufritu. Blokeoa izan dut, haserre egunak,

baina ez kanpoko presioaren ondorioz, testuko ezin konponduenatik baizik.

Gorputza oso presente dago zure ipuinetan, eta bertsotan jokatzen duen rola ere aztertua duzu.

Lehenengo emakume belaunaldiak, inkontzienteki gorputza estali zuen, bazekitelako gorputza taulan jarritz gero subordinazioan erortzen zirela. Intelktoan bakarrik lehiatzen garenean dauden aldeak askoz txikiagoak dira. Baina gorputza lehian jartzean emakumearena beti da subordinatua. Oso estrategia ohikoa izan da alor guztietan gorputza estaltzea, eta egin beharrekoa gizonezkoek bezala egitea. Baina horrek badauzka ajeak, esaterako, gorputzarekin batera denbora luzez estali direla emakumeen sexualitatea, desira, emozioak... Lehen belaunaldiak gorputza estali izanari esker egin zuen aurrera, eta horregatik izan zen posible beste belaunaldi bat sartzea gorputza presentetago zuena. Baina gorputza agerian jartzearekin batera, beste aje batzuk sortzen dira: subordinazioarekin eta generoen arteko dikotomiarekin aurrez aurre topo egiten duzu eta hori kudeatzen ikasi behar duzu.

Ironiaz egindako sailkapenean “drakingak” eta “panpinak” deitzen diegu bi motei. Badirudi jada posibilitate guztiak daudela oholtzan. Eta ez da hala. Oraindik bertso munduan eta tradizionalki gizonenak izan diren munduan sartzeko bi sarbide horiek daude: drakingare-

na, gizonezkoen balore, gorpuzkera, jokaeretan mugitzea, eta bestea patriarkatuan moles-tatzen ez duen emakumea, panpina. Panpina-ren ajea horixe baita, egokitasunaren kortsea, beti egoki kantatu beharra: lotsagabea bai baina lotsagabeegia ez, indartsua bai baina zabarra ez, goxoa bai baina txolina izan gabe, beti oreka horretan mantendu beharra. Bertsotan horrela pasa nituen lau bat urte, eta ikaragarri nekatu nintzen, denbora guztian egoki izan behar horretan.

Zein litzateke hirugarren atea?

Denoi sarbidea emango diguna, ez dagoena gizonezkoen begiradatik neurtua. Bai drakinga izatea eta bai panpina izatea, gizonezkoen munduan onartuak izateko estrategiak dira. Baina badakigu denok dugula denetik, inor ez dela draking hutsa edo panpina hutsa. Hirugarren atea pertsonarena da. Gizonezkoen kasuan gauza bera gertatzen da, epailea ez baita gizona genero bezala, gizontasun hegemoniko hori baizik. Hor ere gizon asko ez dira eroso sentitzen.

Txapelketa Nagusitik kanpo geratu zinen. Ba al da bizitzarik txapelketaz kanpo?

2011ko Gipuzkoako Txapelketan kanporatu eta nire burua Txapelketa Nagusitik at ikusi nuenean min handia hartu nuen, oso triste egon nintzen. Txapelketa hartan neurritz kanpoko ahalegina egin nuen, gure alabak hilabete zeukan! kolikoak zituen, ez nuen batere lorik

"Beti esaten dut aste barruan gehiago naizela idazle eta asteburuan bertsolari, eta udan bertsolari eta neguan idazle".

egiten, eta ordu laurden neukanean errima margaritak egiten hasten nintzen! Ez zen nire momentua eta nire burua behartu nuen txapelketara joatera, gauza bakarragatik: izugarritzko beldurra niolako erakusleiotik desagertzeari, bertsolaria naizelako eta plazak egin nahi ditadalako. Eta nire bi ofizioetako bat ere badelako. "Bertsorearen festa" eta "oinarria"z hitz egiten da, baina bertsolariok gure ogia dugu jokoan. Bakoitzak txapelketara daraman presioaz ez dugu bertsolarion artean ere hitz egiten.

Beldurra nion kanpo geratzeari eta gerora pentsatu dut "zer ondo hala gertatu izana". Behartu nau egoera errealarari aurre egitera, beti mamuekin bizi beharrean. Orain oso pozik nago eta erabaki dut hurrengo Gipuzkoako Txapelketara ez aurkeztea. Ikusi nahi dut benetan zer gertatzen den aurkezten ez banaiz. Ez dut beldurragatik aurkeztu nahi berriz. Momentu batean itzuli behar badut saio gutxi dudalako, jakin nahi dut oposaketa batera noala, ez ditut gauzak nahastu nahi.

Kontziente naiz erakusleio horretan ez banago beste erakusleio batzuk landu behar ditudala. Nire indarrak beste proiektu batzuetan jarri nahi ditut. Puntu erantzuna edo zortziko txikiko lanak prestatzea baino gehiago motibatzen nau gaien tratamenduan aurrera nola egin lantzeak, edo nire beste pasioa den literaturarekin uztartzeak... Neure buruari erronkak jarriko dizkiot, baina ez txapelketaren prismatik. ■

